

**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiae, à P. Concina violatae

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 2. Occasio petendi Decisionem Pontificiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

§. 250.

III. Ho-
dierni
contra-
ctus non
judican-
tur ex
Jure Ro-
mano.

Tertium, quod ex supra dictis (§. 33. &c.) inculcari rursus meretur, est, non omnes Contractus hodierni temporis esse exigendos ad regulas Juris Romani. Pro diversitate temporum & locorum, diversi recens introducti sunt contractus, liciti & honesti, modò non sint contra Legem Principis, nec contra regulas Justitiæ & Charitatis. Quæcunque Epochæ illorum natalibus statuatur, nec obesse nec prodesse videtur eorum honestati. Si usus cujusdam Conventionis originem suam trahat ab anno decimo sexto Urbis Conditæ; ex hoc solo non possum eam licitam judicare: si à sæculo decimo sexto post Christum Natum; ex hoc solo non possum eam tanquam illicitam rejicere. Requiritur & sufficiunt *Charitas, Justitia, Consensus Principis*: tria hæc major autem horum est Charitas.

§. 251.

Art. 2.
OCCASIO
PETENDI
DECISIO.
NEM PON-
TIFICIAM.
Contra-
ctus ali-
quis usura
damnatus
fuit Ba-
fileæ.

Jam quid circa Contractus de Usura accusatos in Bavaria actum sit, recensemus. Monuimus Germanos antiquitus parùm sollicitos fuisse de formulis Contractuum, & subtilitatibus legum: (§. 39.) Germana sinceritas indigere non videbatur ejusmodi cautelis. Nihilominus fatendum, quòd occurrant exempla contractuum fide parum sincera celebratorum, & non modica injustitiæ aut usuræ labe infectorum. Eodem sæculo XV. quo Patres nonnulli & Theologi Constantiensis Synodi, (§. 195.) Pontifices insuper MARTINUS V. & CALLIXTUS III. (§. 196.) quosdam Germaniæ Contractus approbarunt, improbatus vicissim fuit à quibusdam Patribus & Theologis Concilii Basileensis, alius quidam Contractus in Bavaria celebratus. Casum proposuit WILHELMUS Bavarix Dux, à SIGISMUNDO Imperatore Protector hujus Concilii nominatus, qui injustè secum agi à Fratre suo Ernesto querebatur. Pa-

ter

ter utriusque erat Joannes, qui creditoribus suis castra quædam in pignus dederat. Ernestus filius, ex dote ab Elisabetha Mediolanensi sibi allata, Patri subministrabat pecunias pro redimendis castris, ea conditione, ut sibi decem annua in centum concederentur, percipienda ex fructibus castrorum, quæ antea cuidam extero, in posterum autem, donec summa capitalis restitueretur, Ernesto essent oppignorata. Testabatur autem Joannes Dux dato chirographo, se accepisse à filio 75000. florenos, quos promiserat in dotem Dux Mediolanensis, sponsæ Pater, ac proin debere in census annuos 7500. florenos. Promissis tamen suis non plenè steterat Mediolanensis, solutis solummodo 50000. florenis: nihilominus annui census computabantur integri, scilicet 7500. floreni, juxta tenorem Chirographi. In his censibus percipiendis, & Castris possidendis pergebat Ernestus per triginta quinque annos, etiam post mortem Patris, qui utrique filio æquale jus in Bona hæreditaria Bavarix superioris æqualiter dividenda reliquerat, cui divisioni Ernestus oppignorata Castra subicere recusabat. Defuncta demum etiam Elisabetha Ernesti Coniuge, Wilhelmus, qui fortè eam hucusque reveritus erat, rem omnem proposuit quibusdam Patribus & Doctoribus Basileæ congregatis Anno 1432. Tulitque in suum favorem Responsum, à Gaspare de Perusio, uti videtur, formatum, cui subscripserunt Joannes Patriarcha Antiochenus, Bartholomæus de Vicecomitibus Episcopus Novariensis, Conradus Episcopus Ratisbonensis, Nicolaus de Cusa, aliique. Judicabant isti, Castra restituenda fraternæ divisioni, & quæ hucusque ex iis percepta fuissent, in sortem computanda esse. Addebat tamen Episcopus Petragoricensis, Ernestum detrahere posse, quantum ratione damni emergentis, aut lucri cessantis, sua intererat, pecunias dotales, quarum fructus servire debebant in sustentanda onera matrimonii, non fuisse exhibitas patri pro redimendis è manu externorum castris.

§. 252.

*Statuta
Bavariae
circa Mutuum.*

Majorem justitiae amorem, quam Ernestus hoc facto demonstraverat, prae buerunt Jura Bavariae. A saeculo XVI. initium ducamus; quo per totam Germaniam disceptationes circa usurarios quaestus fervebant. Anno 1516. WILHELMUS & LUDOVICUS, qui indiviso Imperio Bavariae praeerant, post Comitia Ingolstadii celebrata, ediderunt statuta, (a) quibus omne lucrum ex mutuatis pecuniis severe prohibetur. Duobus post annis iidem Principes Reformationem Juris Provincialis Bavarici ediderunt, ubi (b) eadem prohibitio clarioribus & efficacioribus verbis continetur. Subin ALBERTUS V. dicti Wilhelmi Filius Anno 1553. Statuta Bavariae variis in articulis reformat, suisque temporibus magis aptata publicari curavit, in quibus (c) permixtus supponitur census annuus pro mutuatis pecuniis, & ille solum usurarius dicitur, qui nimis grave incrementum exigit, forte majus quam 20 pro 100. Patris mentem hac in re non est secutus WILHELMUS V. cui *Religiosi* nomen merito fuit inditum. Unde hic avi sui Wilhelmi & Ludovici statuta verbotenus recudi jussit Anno 1588. Principem hunc mox infra videbimus in rigidiores sententias circa contractus de usura suspectos inclinantem. Econtra MAXIMILIANUS in Corpore statutorum recens edito Anno 1616. circa Contractus usurarios, Avi sui Alberti sensum & verba retinuit. (d)

(a) Sub titulo *Landes-Ordnung. part. 4. fol. 46.*

(b) *Tit. 33. art. 8.*

(c) *Lib. 3. tit. 4. art. 2.*

(d) *Land-und Policey-Ordnung. lib. 2. tit. 1. art. 2.*

§. 253.

*Episcopus
Augustanus*

Ejusdem cum Wilhelmo V. mentis erat JOANNES EGOLPHUS Episcopus Augustanus, cujus Dioecesis in aliquam

quam Bavarix partem excurrit, animatus Romanorum quorundam Theologorum sententia. Jussit hic publicari Mandatum Dominica *Letare* anno 1575. in diversis templis Augustanæ urbis, ne Sacerdotes absolverent in Confessionali Poenitentes, neque Parochi ad S. Synaxim tempore Paschali admitterent eos, qui nollent à contractu, quo promiscuè dabantur s. pro 100. abstinere.

§. 254.

Varios motus excitavit hoc Edictum. A senatu Augustano Matthæus Welferus, & Jacobus Schönstetterus mox eadem hebdomade, deputabantur Dilingam, ubi Episcopus morabatur, demonstraturi, ejusmodi Contractus non tantum in Germania, sed in alijs etiam regnis esse usitatos, ab Episcopis doctis & pijs toleratos, communi bono utilissimos, & Charitati Christianæ adeò non adversantes, ut potius tam pauperes, quàm divites maximum inde emolumentum consequantur &c. Scripto respondit Episcopus, mentem suam aliam non fuisse, quàm monere Confessarios & Parochos, qua ratione se gerere debeant contra reos usuræ à lege Divina & humana condemnatæ: se mox mandatum in eo sensu, in quo illud à nonnullis intelligi Deputati insinuassent, suspensurum, & declaraturum, illud non de consuetis & hætenus usitatis negotiationibus, sed solum de insolitis, illicitis, & apud omnes Magistratus prohibitis, ac nunquam permissis usurariis contractibus intelligendum esse; in casibus autem difficilioribus conscientix non præcipitanter, sed maxima moderatione, & cum præscitu Ordinarii, ad ædificationem potius, quàm destructionem Christianæ Charitatis procedendum esse. Responsum hoc datum est Dilingæ 19. Martii 1575.

§. 255.

Huic declarationi potius, quàm Mandato, inhærebat *Mitiorē*
MARQUARDUS, qui Egolpho eodem adhuc anno 1575. *sententiā*
Diff. III. X defun-

tenet ejus
Successor.

defuncto, in Augustano Episcopatu successerat. Romani de hoc negotio consulti rescripserunt, ut in Scholis quidem & publicis Cathedris à tractando hoc argumento supersederetur, privatim tamen ad normam Sanctionis PII V. urgeretur abolitio hujus contractus, neque Absolutio à peccatis daretur illi, qui abstinere nollet. Episcopus autem arbitrabatur, neque privatim damnandum esse hunc usum, cum PII V. Sanctio in his regionibus non esset recepta; per tales autem contractus contra Jura Divina aut Naturalia nihil peccaretur. Zelo severioris opinionis abduci se patiebatur GASPAR HAYVODUS Anglus è Societate Jesu, Theologiæ in Academia Dilingana Professor, ut in publicis Prælectionibus hunc contractum damnaret, maxima Episcopi offensa, qui suam inde auctoritatem lædi, & permissionem insimulari credebatur.

§. 256.

Duci Ba-
varia Pro-
fessores In-
golsta-
dienses
circa ali-
quos con-
tractus

Faciles econtra aures doctrina Hayvodi inveniebat in Aula Monacensi Wilhelmi Ducis Bavarix in severiorem opinionem proni, detonante præsertim contra usuras Concionatore Aulico. Miserat hic Princeps ad Academiam suam Ingolstadiensem formulam Mandati contra contractus obligantes ad 5. pro 100. quæsitque, utrum videatur Mandatum ea forma promulgandum: dein quibus de causis & qua cautione possit in foro externo concedi actio iis, qui petunt aliquod interesse ultra sortem, & qua item ratione legitimus census creari possit. Ad primum responderunt Ingolstadienses, Principem neque teneri, neque etiam commodè jam posse, rebus ita stantibus, hujusmodi generale Mandatum publicare, cum talis contractus neque ex natura sua sit illicitus, neque leges eum prohibentes sint receptæ, neque utilitas Bavarix hanc prohibitionem exigar. Ad alteram quæstionem nihil distinctè respondendum esse credebant Ingolstadienses, rati, Judices non minùs laboraturos in iis, quæ fortè bre-

breviter dicerentur, intelligendis, & ad quodvis incidens particulare factum applicandis, quam in percipiendis & ad casus singulares aptandis iis, quæ in aliis libris satis accurate tractata essent. Uberior hujus responsi declaratio à Principe petita, & ab Ingolstadiensibus reddita fuit. Cum autem Princeps plurimum in Theologis Romanis confideret, exemplum tum Responsi, tum Declarationis Romam missum est, & approbatum à P. PARRA, STEPHANO TUCCIO, JACOBO PÆZ, FRANCISCO SUAREZ, ROBERTO BELLARMINO, quorum autographas subscriptiones mihi videre licuit.

§. 257.

Non omnes Professores Ingolstadienses ejusdem opinionis erant. Aliud enim Responsum ad dictas Principis inter-rogationes in eadem Academia circa illud tempus, nempe Anno 1580. juxta sensum & genium suum formavit NICO-LAUS EVERHARDUS Junior, quod impresso Volumini primo Consiliorum illius Authoris insertum legitur, addita subscriptione per generale vocabulum *Facultatis Theologicæ & Juridicæ*. Singulos non consensisse, ex priore Responso patet. EVERARDUS enim census ad libitum emptoris redimibiles judicabat usurarios, & circa alios quoque articulos severiorem doctrinam tenebat.

§. 258.

Cum WILHELMUS Doctores Provinciæ suæ circa hoc negotium concordēs non reperiret, instabat ferventer apud Summum Pontificem GREGORIUM XIII. ut ab Apostolica Sede edoceret, quid sibi statuendum pro sua Provincia esset. Ad responsum Apostolicæ Sedis maturandum volebat, ut Gaspar Hayvodus Romam pergeret. Cum autem eo tempore, scilicet 1. Augusti 1580. Everardus Mercuria-

Art. 2.
ACTA RO.
ME CIRCA
HOC NE-
GOTIUM.
Romæ
examina-
tur